

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Геолого-географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

**«Природно-ресурсний потенціал Скандинавії як основа розвитку
туристичного господарства регіону»**

**«The natural resource potential of Scandinavia as the basis for the
development of the region's tourism industry»**

Виконав: здобувач денної форми навчання
спеціальності 106 Географія

Освітня програма «Географія»

Олійник Роман Володимирович

Керівник к.г.н. Соколовський В.А.

Рецензент: к.п.н, доц. Адобовська М.В.

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри
№ ____ від «__» ____ р.
Завідувач кафедри

(підпис) СИЧ ВІТАЛІЙ
(прізвище, ініціали)

Захищено на засіданні ЕК № _____
протокол № __ від «__» ____ р.
Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, за шкалою ECTS/ бал)
Голова ЕК

(підпис) СВІТЛИЧНИЙ ОЛЕКСАНДР
(прізвище, ініціали)

Одеса – 2025

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ТУРИСТИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА СКАНДИНАВІЇ	6
1.1. Сутність та значення природно-ресурсного потенціалу для розвитку туристичного господарства регіону	6
1.2. Визначення географічних меж та загальних особливостей розвитку регіону дослідження	10
1.3. Методичні основи дослідження природно-ресурсного потенціалу туристичного господарства	16
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СКАНДИНАВІЇ	20
2.1. Природні умови та ресурси для туристичного господарства регіону	20
2.2. Природно-заповідний фонд Скандинавії	27
2.3. Найбільш атрактивні та унікальні природні туристичні ресурси регіону	36
РОЗДІЛ 3 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА СКАНДИНАВІЇ	42
3.1. Загальна оцінка туристичного господарства регіону	42
3.2. Туристичне районування Скандинавії	48
3.3. Перспективи розвитку туристичного господарства регіону	66
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	74

ВСТУП

Сучасні трансформації суспільства значною мірою спираються на усвідомленні ризиків існуючої моделі економіки та спрямовані на зміну траєкторій господарського розвитку в напрямку раціоналізації природокористування та реалізації інших цілей сталого розвитку. Загострення глобальних проблем людства, пов'язаних з виснаженням природних ресурсів та небезпекою незворотних змін середовища існування людства, що зумовлюються його господарською діяльністю, вимагають проведення різносторонніх досліджень природно-ресурсного потенціалу для розвитку кожної галузі господарства, особливо тих, що найбільш залежні від кількісних та якісних параметрів наявних природних ресурсів.

Нерівномірність поширення ресурсів та зростаючі суспільні потреби, з урахуванням постійного виснаження запасів та зниження якісних параметрів вимагають від урядів, господарюючих суб'єктів та наукового співтовариства обґрунтування перспектив подальшого розвитку на засадах сталості. Зростання рівня екологічної свідомості змушує звертати все більше уваги на розвиток галузей, що в процесі суспільного виробництва здатні функціонувати забезпечуючи одночасно економічну ефективність та турботу про природне середовище. Туристичне господарство, значною мірою відповідає зазначеним вимогам, адже воно дозволяє організовувати туристичні подорожі з дотриманням вимог сталого розвитку, забезпечуючи максимально можливе збереження природного середовища та культурної самобутності територій безпосередньо в процесі туристичного споживання за умови дотримання вимог щодо нормативів навантаження на природні та культурні комплекси.

Актуальність теми дослідження. Розвиток скандинавських країн з давніх давен значною мірою був залежним від природно-географічних особливостей території. Загальний цивілізаційний шлях народів, що населяли територію регіону традиційно пристосовували своє господарство до специфічних суворих природних умов Північної Європи. Скандинавія на сучасному етапі демонструє

прагнення до гармонійного поєднання людини з природою, збереження культурної самобутності населення з пропагуванням свідомого ставлення до природи. Зазначені ментальні особливості скандинавських народів покладено в основу екологічної політики, яка створює унікальні передумови розвитку країн Північної Ради. Тож, дослідження природно-ресурсного потенціалу Скандинавії є вкрай актуальним в контексті визначення його структури та специфіки як основи розвитку туристичного господарства цього регіону.

Метою роботи є просторовий аналіз суспільно-географічних аспектів розвитку туристичного господарства Скандинавії відповідно до наявного природно-ресурсного потенціалу.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено наступні **завдання**:

- визначити сутність та значення природно-ресурсного потенціалу для розвитку туристичного господарства регіону;
- окреслити географічні межі та визначити загальні особливості розвитку регіону дослідження;
- виявити методичні підходи, що дозволяють здійснювати оцінку природно-ресурсного потенціалу Скандинавії для потреб туристичного господарства;
- проаналізувати природні умови та ресурси для туристичного господарства регіону і надати загальну характеристику основних видів ресурсів та їх просторового поширення;
- дослідити природно-заповідний фонд Скандинавії та визначити його значення для туристичного господарства регіону;
- визначити найбільш атрактивні та унікальні природні туристичні ресурси регіону;
- проаналізувати сучасний стан туристичного господарства регіону та основні показники що його характеризують;
- розробити схему туристичного районування Скандинавії відповідно до факторів районоутворення;

- оцінити перспективи розвитку туристичного господарства регіону відповідно до наявного потенціалу і особливостей їх сучасного господарського освоєння.

Об'єктом дослідження виступає туристичне господарство Скандинавії на сучасному етапі свого розвитку.

Предметом дослідження є природно-ресурсний потенціал Скандинавії як основа розвитку його туристичного господарства.

Інформаційна база дослідження. При виконанні дослідження були використані статистичні дані та матеріали Євростату та статистичних органів нордичних країн, вітчизняні та міжнародні наукові праці.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів і висновків загальним обсягом 77 сторінок машинописного тексту, списку використаних джерел (40 найменувань) і додатків. Робота містить 9 таблиць і 13 рисунків, у тому числі 12 картосхем.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження природно-ресурсного потенціалу Скандинавії для розвитку туристичного господарства регіону можна зробити наступні висновки:

1. Природно-ресурсний потенціал є сукупністю природних ресурсів та умов регіону, які можуть бути використані для створення туристичного продукту в межах цієї території. Його значення для розвитку туристичного господарства є ключовим, оскільки він є основою для формування багатьох видів туризму (рекреаційного, лікувально-оздоровчого, екологічного, пригодницького, спортивного), приваблює туристів та забезпечує економічне зростання через створення робочих місць та надходження до бюджету.

2. Окреслюючи географічні межі та визначаючи загальні особливості розвитку регіону було виявлено, що розташування на півночі Європи та суворі природні умови сприяли розвитку у місцевого подібних навичок виживання, господарювання та формуванню схожого ставлення до природи. В свою чергу, розуміння специфіки регіону полегшує просторовий аналіз суспільно-географічних аспектів розвитку туристичного господарства.

3. В процесі дослідження методичних підходів оцінки природно-ресурсного потенціалу Скандинавії було виявлено, що під час аналізу територій макро- та мезорегіонального масштабу основними задачами мають бути інвентаризація, тобто збір даних про всі природні компоненти території та їх систематизація, визначення особливостей їх використання, визначення придатності ресурсів для залучення до туристичного господарства та їх перспективності.

4. Природно-ресурсний потенціал Скандинавії є основою для розвитку унікального туристичного господарства, що базується на первозданній природі, екологічності та різноманітних ландшафтах. Завдяки географічному положенню та унікальним природним ресурсам, регіон приваблює мільйони туристів, що шукають активного відпочинку, екологічного туризму та вражаючих краєвидів.

5. Скандинавський регіон для туристів є унікальною природною перлиною, вкрай специфічним та неповторним природним та культурним осередком на планеті. Унікальні ландшафти та окремі природні об'єкти, такі як норвезькі фіорди, Скандинавські гори, шхери Фінляндії, льодовики та водоспади, є важливим рекреаційним ресурсом, що приваблює туристів. Тисячі років тому масивні крижані щити, що покривали значні території, рухаючись, створили глибокі долини та западини, які сьогодні є, наприклад, частиною пейзажу регіону.

6. Концепція сталого розвитку в XXI ст. стала для регіону буквально дороговказом в усіх сферах суспільного життя. Тому питанням збереження природи та розбудові відповідної природоохоронної мережі приділяється значна увага і всі скандинавські країни облаштували у себе безліч парків і заповідників. Природно-ресурсний потенціал Скандинавії є ключовою конкурентною перевагою туристичного господарства, але його подальший успішний розвиток критично залежить від ефективності управління, спрямованого на збереження унікальної природи та забезпечення сталості туристичної діяльності.

7. Скандинавські країни належать до регіонів з високою вартістю туристичних послуг, що призводить до високих середніх витрат на одного відвідувача. Саме це стало головним чинником дуже швидкого постковідного відновлення туристичної галузі. В той же час, для стабільного подальшого зростання прибутковості туристичного господарства прослідковується необхідність виправдати високу вартість послуг унікальною якістю та екологічною відповідальністю.

8. Незважаючи на непогану результативність туристичної індустрії, країни Скандинавії плекають амбітні плани щодо її зростання ще на 5-8 млрд. дол до 2030 року. Вирішити цю задачу планується шляхом активізації використання інтерактивних платформ, мобільних додатків та віртуальних турів для полегшення планування подорожей та підвищення якості обслуговування.

9. Перспективи розвитку туристичного господарства Скандинавського регіону виглядають досить оптимістичними з огляду на основні статистичні

показники розвитку туризму і реакції його на виклики пандемії та, значною мірою, ґрунтуються на унікальному поєднанні природного і культурного потенціалу нарощуючи його з акцентом на сталому розвитку.

10. Туристичне господарство Скандинавського регіону має міцний фундамент завдяки акценту на сталому розвитку, унікальній природі та високій якості послуг. Майбутнє лежить у диференціації продукту, розвитку нішевого туризму та поглибленні співпраці між країнами для спільного просування регіону як світового лідера екологічного та інноваційного туризму.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. К.: Палітра, 1997. 130 с.
2. Герасимчук З. В., Дашук Ю. Є. Розвиток рекреаційного потенціалу регіону: теорія і практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 260 с
3. Горбаль У. Рекреаційний потенціал, як об'єкт наукового аналізу в суспільній географії. *Вісник Львівського університету, Серія географічна*. 2007. Вип. 34. С. 52-55
4. Горин Г. В. Систематизація методологічних підходів до визначення сутності поняття «рекреаційно-туристичний потенціал регіону». *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 187-199.
5. Данильчук В.Ф., Алейникова Г.М., Бовсуновська А.Я., Голубнича С.Н. Методологія оцінки рекреаційних територій: монографія. Донецьк : Донецький ін-т тур. бізнесу, 2003. 196 с.
6. Дашук Ю.Є. Рекреаційний потенціал регіону як об'єкт наукових досліджень. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2012. Вип.126. С. 144-150
7. Донська А. Г. Регіон Північної Європи: ключові показники стабільності й миру vs концептуальні протиріччя. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. № 3(43) (2019). URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/198127>
8. Костів Л. Я. Регіональна фізична географія. Євразія : навч. посібн. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/05/Kostiv-Reh-fiz-heohrafiia-YEvraziia-2022-book.pdf>
9. Кузик С.П. Географія туризму: навч. посібник. Київ: Знання, 2011. 271 с.
10. Мальська М., Паньків Н. Туристично-ресурсний потенціал території. Київ: ФОП Піча Ю. В., 2022. 534 с.

11. Національна служба інформації про навколишнє середовище Фінляндії URL: <https://www.luontoon.fi/fi>
12. Ніколаєва О.І. Форми територіальної організації рекреаційного господарства регіону. *Науковий вісник ХДУ Серія Географічні науки*. Херсон, 2017. Вип.7. С. 215-220.
13. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки : навч. посіб. / О. Г. Топчієв, В. В. Яворська, В. А. Сич, К. В. Коломієць. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2022. 280 с.
14. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У 3-х част.: підручник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 552 с.
15. Сенько Є. І. Аналіз лісової політики європейських країн. *Науковий вісник Українського державного лісотехнічного університету*. 2004. Вип. 14.2. С. 140–146. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2004/14_2/140_Senko_14_2.pdf
16. Скандинавські країни: Секрети успіху найщасливіших країн світу. URL: <https://nordictravel.ua/vdohnovlenie/scandinavian-countries-secrets-of-success-of-the-happiest-countries-in-the-world>
17. Смаль І. Географія туризму. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. 576 с.
18. Соколов І. Скандинавський півострів: природа, фіорди та унікальний клімат URL: <https://surl.li/lfrnsm>
19. Соколовський В.А. Аналіз основних підходів до класифікації рекреаційних ресурсів як основи формування регіонального рекреаційного комплексу *Географія та туризм*. К.: Альфа-ППК, 2018. Вип. 45. С. 24-36.
20. Соколовський В., Сич В., Яворська В. Методичні засади суспільно-географічного дослідження територіальної організації рекреаційного комплексу регіону. *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України* : мат-ли X Міжн. наук.-практ. конф. Дніпро : Середняк Т. К., 2024. С. 86-91.
21. Сорокіна Т.В. Туристський потенціал регіону. *Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом*. мат. X Всеукр. наук.-практ. конф. Маріуполь: МДУ, 2018. 80 с. С.76-77.

22. Структурування рекреаційно-туристичного потенціалу на засадах географічного середовища: Монографія / О. Г. Топчієв, К. В. Коломієць, В. А. Сич, В. В. Яворська. Кам'янець-Подільський: Вид. Панькова А. С., 2020. 300 с.
23. Фіорди Норвегії на карті: подорож легендами та міфами. URL: https://nordictravel.ua/vdohnovlenie/norvegija/sightseeing_places/norwegian_fjords
24. Хільчевський В.К. Гідрографія та водні ресурси Європи: навч. посібник. К.: ДІА, 2023. 308 с. URL: https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2025/01/hilchevskyj-vk_gidrografiya.-yevropy-19.03.23-r.pdf
25. Шведське агентство з охорони навколишнього середовища URL: <https://www.naturvardsverket.se/>
26. Шлях на північ – Скандинавія або 8 днів у Норвегії. URL: <https://www.accordtour.com/tours/1101>
27. A Brief History of the Scandinavian and Nordic Flags. URL: <https://www.scandinaviastandard.com/a-brief-history-of-the-scandinavian-and-nordic-flags/>
28. Bailes A., Herolf G., Sundelius B. The Nordic Countries and the European Security and Defense Policy. Oxford University Press, Stockholm International Peace Research Institute: 2006. P. 1–28
29. Fälton E. Shapeshifting Nature: Ambivalent Ways of Seeing the Non-Human World within Swedish National Park Tourism and its Visual Culture. 2021. DOI: <https://doi.org/10.3384/9789179291204>
30. Global Forest Resources Assessment 2025. URL: <https://fra-data.fao.org/assessments/fra/2025/EU/sections/extentOfForest/>
31. Liste over nasjonalparker i Norge. URL: https://no.wikipedia.org/wiki/Liste_over_nasjonalparker_i_Norge
32. Nordic countries orthographic. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nordic_countries_orthographic.svg
33. Norway's National Park. Maps and information. URL: <https://web.archive.org/web/20110926234128/http://english.dirnat.no/multimedia/48381/Kart-og-informasjon-eng.pdf>

34. Skyddad natur: 2024-12-31. Statistics Sweden, Protected Nature 2024. URL: https://www.scb.se/contentassets/a1c5833fbe5340eaaeb93baba4632e63/mi0603_2024a01_br_mi41br2501.pdf

35. Regions and municipalities in the Nordic Region 2023. URL: <https://nordregio.org/maps/regions-and-municipalities-in-the-nordic-region-2023-2/>

36. Overtourism in Lofoten. Crowds, Challenges, and Why Lofoten Is Still Worth the Trip. URL: <https://guidetolofoten.com/overtourism-in-lofoten-is-it-really-that-bad/>

37. Travel & Tourism Development Index 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/travel-tourism-development-index-2024/>

38. UNDP, Human Development Report 2023/2024 URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf>.

39. World Bank Group URL: [https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?name_desc=true,](https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?name_desc=true)

40. World Happiness Report 2024. URL: <https://www.worldhappiness.report/ed/2024/>